

Resistencia

Rosa Aneiros beirea a trapela da erudición histórica, ou da estampa documental (na que si cae María de Medeiros no seu filme Capitanes de abril), e aposta por un tratamento coral da revolución.

C

antas novelas hai nesta novela? Para empezar, ningún dubidaría en afirmar que *Resistencia* de Rosa Aneiros é unha novela de amor porque nela se tece un sarillo de historias de amor, algunhas frustradas, outras felices, unhas convencionais e outras heterodoxas, que se desenvolven tendo como telón de fondo varias décadas da historia (e da Historia) de Portugal. A intelixencia da autora suxeríulle non deterse no 25 de abril de 1974, data doadamente fosilizable, ante a cal o risco de converter a narración nun panexírico era máis ca evidente, e arriscarse a traernos, logo de percorrer a interminable dictadura salazarista e de asomarnos breve pero intensamente á guerra colonial, ata o desencanto dos 90, a unha democracia desaborida e confusa na que aboiamos como naves ó pairo. Pero, por sorte para os lectores, *Resistencia* é moito máis ca iso. Rosa Aneiros beirea a trapela da erudición histórica, ou da estampa documental (na que si cae María de Medeiros no seu filme *Capitanes de abril*), e

aposta por un tratamento coral da revolución, no que sobrancean un feixe de personaxes secundarios obsesionados coa súa propia circunstancia vital, cada quen co seu drama humano no fardelo, para os cales dende logo, a palabra revolución se escribe con minúscula. Quizais esa mesma prudencia no tratamento do tema explica a brevidade do capítulo 24, onde a protagonista descubre a —suposta— morte do seu amado, e que coído merecería un tratamento menos expeditivo. O que Rosa Aneiros quixo fose intensidade quedouse nunca parquidade inexplorable, como non fose polo afán de evitar o melodrama, que malbarata as posibilidades expresivas da escena.

Deixamos a dimensión amorosa e histórica e descubrimos en *Resistencia* un aquel de saga familiar que nos engaiola, quizais polo lonxano parentesco que pode presentar con certos modelos narrativos realistas que nos vencellan ó país irmán. Que a familia de Dona Leonor e Caetano acaben portañando pode ser un signo da mudanza dos tempos, mais tamén un elemento dramático de primeira magnitude, do que agroma a traxedia, esa traxedia que parece marcar as vidas dos protagonistas. Mais o vizoso abano de personaxes que nos ofrece a novela evita calquera formulación maniquea do conflito. De feito, hai varios personaxes secundarios que resultan extraordinariamente suxestivos e mesmo inquietantes. Confeso que tería que releer a novela para resolver o desacougo que me produce a primeira Filipa, unha Ofelia que semella tirada dun mal soño e da que a súa sobriña será o contrapunto perfecto, e que fíco para sempre seducida por Isaura, ou pola magoante —por tan común— historia de Raúli.

Esta é unha novela na que xogan un papel determinante os silencios: o que os personaxes calan conta máis có que din, e iso atrapa o lector, convidado por unha voz narrativa en terceira persoa a ser o seu narratorio privilexiado. Unha voz que consegue, a base de ceder en contadas ocasións a palabra “en directo” ós personaxes, crear un clima de intimidade cómplice que produce no lector o efecto de terse polo exclusivo e privilexiado destinatario desa historia. Quizais por isto (pola compacidade e polo valor semiótico dos silencios) o lector está disposto a facer algunha concesión no eido da verosimilitude, e aceptar que Filipa nunca pregunte por Dinís, non queira saber as circunstancias da súa falsa morte, creando así un equívoco dificilmente aceptable e que está a piques de frustrar definitivamente a historia de amor arredor da que xira toda a novela. A axilidade da narración, sen concesións a digresións de ningún tipo (a voz narrativa nunca sucumbe á tentación de adoutrinarnos ou de amosarnos o improbo labor de documentación que subxace a esta novela), e un logrado tratamento do tempo, que avanta nas

décadas polo procedemento da redución temporal e recorrendo ocasionalmente ó flash-back, fai que a lectura da novela sexa desas que arrebatan.

Quizais é polo esencialismo que se desprende de todas e cada unha das páxinas desta novela, na que todo vale o dobre, os sentimentos e as palabras, por prohibidos e por pouco comúns, que a autora desenvolveu un estilo depurado, que contrasta cunha certa tendencia á acumulación que apreciábamos nos seus precedentes relatos de *Corazóns amolecidos en salitre*. A sintaxe breve e contundente contribúe a levarnos como no colo polas páxinas do libro, apreixados por unha escrita que nos deixa sen folgos, de tan intensa. Mágoa que Rosa Aneiros abuse dun recurso excesivamente marcado, tal é a enumeración acumulativa de series, en lugares moi próximos, que resultan rechamantes na lectura (véxanse as pp. 13 e 28, 187 e 192 ou 244 e 262). Unha pregúntase se os correctores editoriais non están para avisar deste tipo de despistes ós escritores, evitando que desluzan un texto no que as pezas están chamadas a encaixar coma teselas. Pola contra, a metáfora da fala das xentes como un río, unha sorte de caudal comunitario incontrolable, é repetida cunha prudencia que sen embargo non pasa desapercibida nunha lectura atenta. A súa reiteración funciona como un rumor de fondo, un ruxe-ruxe que por momentos se fai máis perceptible e que metaforiza esa dimensión coral á que a novela non quere renunciar.

O libro está escrito co exemplar voluntarismo da mocidade, con esa teimosía que algúns chaman utopismo e que perdemos sen decatarnos, nalgún recanto do camiño, deixándonos só en prenda un pouso de melancolía. De aí que a única tese que aquí se defende é a de que o amor todo o pode. “Amor omnia vincit”. Oxalá fose así. En todo caso, se non o é, foi fermoso crelo. Como é fermoso descubrir que alí, en Peniche, na que foi prisión militar e centro de tortura, se conserva un conto escrito por un recluso ós seus fillos, un conto que nunca chegou ó seu destino (igual cás cartas de Denis). Mais Rosa Aneiros aposta con decisión porque a tenrura da escena non nos anubre os ollos e non nos impida ver a profunda dor que latexa nesa carta, como latexa tras todas e cada unha das páxinas desta novela e ante a cal só nos queda afirmarnos na vontade do “nunca máis”.

d LOORES VILAVEDRA